

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТЕСТУВАННЯ ТАКТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ГАНДБОЛІСТІВ ВИСОКОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Тищенко В.О., Соколова О.В.

69600, Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

handball.survey@gmail.com

Специфіка гандболу пред'являє високі вимоги до індивідуальних психофізіологічних особливостей, аналіз і облік яких дозволить здійснювати ефективну підготовку спортсменів в ході навчально-тренувального процесу. Розроблена нами професійно-педагогічна технологія, являє собою комплексну інтегровану систему, спрямовану на засвоєння знань і набуття професійних компетенцій. Крім того, запропонована інноваційна методика повною мірою враховує специфіку інтелектуальної працездатності та структуру змагальної діяльності гандболістів високої кваліфікації. Мета дослідження – визначити і проаналізувати показники рівня теоретичних знань і тактичного мислення гандболістів високої кваліфікації. Для вирішення поставлених завдань у роботі були використані наступні методи дослідження: аналіз та узагальнення літературних джерел з теми дослідження та комп'ютерна програма визначення рівня теоретичних знань та тактичного мислення гандболістів високої кваліфікації. В експерименті приймали участь гандболісти команди суперліги Чемпіонату України «ЗТР». Аналіз науково-методичної літератури показав, що для спортивних ігор створено ряд методик, які забезпечують діагностику та контроль тактичного мислення гравців. Зауважено, що специфіка тренувально-змагальної діяльності для кожного виду спорту потребує урахування різного підходу під час створення тестових комп'ютерних програм. Дослідження показало достовірне покращення показників рівня теоретичних знань і тактичного мислення в кінці змагального періоду річного макроциклу.

Ключові слова: гандбол, нервова система, змагальний період, річний макроцикл.

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ТЕСТИРОВАНИЯ ТАКТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ГАНДБОЛИСТОВ ВЫСОКОЙ КВАЛИФИКАЦИИ

Тищенко В.А., Соколова О.В.

*69600, Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66,
г. Запорожье, Украина*

handball.survey@gmail.com

Специфика гандбола предъявляет высокие требования к индивидуальным психофизиологическим особенностям, анализ и учет которых, позволит осуществлять эффективную подготовку спортсменов во время учебно-тренировочного процесса. Разработанная нами профессионально-педагогическая технология, представляет собой комплексную интегрированную систему, направленную на усвоение знаний и приобретение профессиональных компетенций. Кроме того, предложенная инновационная методика в полной мере учитывает специфику интеллектуальной работоспособности и структуру соревновательной деятельности гандболистов высокой квалификации. Цель исследования – определить и проанализировать показатели уровня теоретических знаний и тактического мышления гандболистов высокой квалификации. Для решения поставленных задач в работе были использованы следующие методы исследования: анализ и обобщение литературных источников по теме исследования и компьютерная программа определения уровня теоретических знаний и тактического мышления гандболистов высокой квалификации. В эксперименте принимали участие гандболисты команды суперлиги Чемпионата Украины «ЗТР». Анализ научно-методической литературы показал, что для спортивных игр создан ряд методик, которые обеспечивают диагностику и контроль тактического мышления игроков. Отмечено, что специфика тренировочно-соревновательной деятельности для каждого вида спорта требует учета разного подхода при создании тестовых компьютерных программ. Исследование показало достоверное улучшение показателей уровня теоретических знаний и тактического мышления в конце соревновательного периода годового макроцикла.

Ключевые слова: гандбол, нервная система, соревновательный период, годовой макроцикл

INNOVATIVE TECHNOLOGY TESTING IN TACTICAL THINKING OF HIGHLY QUALIFIED HANDBALL PLAYERS SUPERVISION

Tyshchenko V., Sokolova O.

69600, Zaporizhzhya national university, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

handball.survey@gmail.com

Specificity of handball places high demands on the individual psycho-physiological features, analysis and records which will allow for the effective training of athletes during a training process. We have developed a professional

educational technology is a comprehensive integrated system, aimed at the acquisition of knowledge and the acquisition of professional competences. In addition, proposed an innovative method to fully take into account the specifics of the intellectual capacity and the structure of competitive activity of highly qualified handball players. The goal of research - to identify and analyze indicators of the level of theoretical knowledge and tactical thinking highly qualified handball players. To achieve the objectives in the following research methods were used: analysis and synthesis of the literature on the subject of research and the computer program determine the level of theoretical knowledge and tactical thinking highly qualified handball players. The experiment involved handball Super League Team of Ukraine «ZTR». An analysis of the scientific and methodological literature showed that for sports games, a number of techniques that provide diagnosis and control of tactical thinking players. The study showed a significant improvement in the level of theoretical knowledge and tactical thinking in the end of the competition period a year macro-cycle.

Key words: handball, nervous system, competition period, the annual macro-cycle

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У сучасному гандболі на перший план виступає система перцептивно-інтелектуальних і емоційно-вольових процесів, що протікають в безперервно змінних умовах діяльності при дефіциті часу для сприйняття і аналізу ситуацій, прийнятті та реалізації рішень, при активній протидії суперників. Змагальна діяльність в гандболі вимагає не тільки точності сприйняття об'єктів, швидкого реагування і виконання рухових дій, а й оперативної розумової діяльності, що забезпечує аналіз ситуації, вибір і реалізацію оптимального рішення з певного ряду альтернатив.

Складність тактичних дій в гандболі визначається труднощами у сприйнятті ситуації, які миттєво виникають під час матчу; недостатність інформації; обмеженість простору; дефіцит часу; прийнятті рішень та їх реалізації через велике розмаїття і часті зміни змагальних ситуацій; маскування суперником своїх дійсних намірів. Для гандболістів при реалізації тактичних дій характерні два рівня оперативних завдань: сенсорно-перцептивний і прогностичний. На першому рівні здійснюється вибір рішення із кількох альтернатив в результаті несподівано виникаючої ситуації, на другому рівні – відбувається прийняття рішення, як результат обліку закономірностей в діях суперника і рефлексивної поведінки.

Необхідно відзначити, що прийняття рішень має наступні специфічні особливості:

- діяльність в умовах гострого ліміту часу (яким би правильним не було будь рішення, воно має тактичну цінність тільки при оперативному здійсненні, в суворій відповідності із змагальною ситуацією);
- сприйняття великого числа елементів тактичної ситуації, що структуруються у динамічну систему відповідно до прогнозування найбільш вірогідного розвитку тактичних ситуацій;
- панорамне орієнтування за всім полем зору (при якому спортсмен логічного зв'язує між собою елементи ситуації, мало схожі за зовнішніми ознаками);
- вибір тактичних рішень із кількох варіантів (здатність здійснювати стрибок через проміжні і несуттєві варіанти);
- утримання в оперативній пам'яті ранжування елементів тактичних завдань, зміна плану їх вирішення безпосередньо за час проведення рухової дії [8].

Багато досліджень присвячено психомоторним, сенсорно-перцептивним функціям у спортивних іграх. Встановлено, що на етапі поглибленого тренування у волейболістів до числа провідних відносяться інтерес до виду спорту і пізнавальні мотиви [15]. А. Г. Базилевським визначено, що тактичне мислення юних баскетболістів формується лише у процесі змагальної діяльності, і на базі високих показників операційного та просторового мислення [3]. У дисертаційному дослідженні В. О. Супрунович доведено, що основним фактором у структурі ефективності тактичного мислення футболістів обох статей є індивідуально-типологічний, який містить показники нейродинамічних і психодинамічних функцій [17].

Для поточного контролю функціональної підготовленості, оцінки нервово-психічного статусу і фізичної працездатності застосовувалися автоматизовані методи варіаційної пульсометрії, які реалізовані у вигляді комплексу автоматизованого медичного огляду, що проводиться з використанням автоматизованих систем "КАМО" (Ю.С. Ильин, 1993).

Вивчення виражених рис (акцентуації) характеру визначається за допомогою комп'ютерної психодіагностичної методики "ACCENT" (В. Петренко). Контроль функціонального стану системи кровообігу, оцінка імунного статусу організму спортсмена – за допомогою автоматизованої методики імпедансної реографії "CENTAVR" (А.А. Астахов, А.П. Исаев, 1993). Контроль функціонального стану спортсменів за показниками психомоторики та для оперативної оцінки стану рухових і регуляторних функцій організму спортсмена використовувалася комп'ютерна система "EFECs" (В.В. Клешнев, 1993). Розроблено автоматизовану систему (АС) "REACTION", що призначена для вивчення індивідуально-типологічних особливостей нервової системи (сила нервової системи за збудженням) спортсменів. Доволі часто застосовується комп'ютерна програма експрес-оцінки рівня функціональної підготовленості організму спортсменів «ШВСМ», використання якої виявилось досить ефективним при роботі зі спортсменами, що спеціалізуються у різних видах спорту (М. В. Маліков, К. Ю. Бойченко, Н. В. Богдановська, 2012).

Досить високі вимоги до індивідуальних психофізіологічних особливостей висуває специфіка командних ігрових видів спорту. Оскільки, по-перше, моторна і психологічна складність спортивної діяльності обумовлює обов'язкову наявність у виконавця специфічного комплексу високо розвинених здібностей, що виявляються в психічних якостях перцептивної, психомоторної і когнітивної сфер. По-друге, сучасні умови тренувального і змагального процесу вимагають у спортсмена взаємодії психодинамічних і особистісних властивостей, які оптимізують процес вирішення оперативних завдань або, у всякому разі, сприяють повній реалізації індивідуального підходу [16]. По-третє, реактивність організму спортсменів на тренувальні навантаження залежить від безлічі факторів і, в першу чергу, від властивостей нервової системи [7]. Тільки аналіз і облік комплексу досить складних психофізіологічних якостей у спортсменів командних ігрових видів дозволить здійснювати ефективну підготовку спортсменів в ході тренувального процесу [5].

За Л. Гостомисловим переваги тестових технологій полягають у виграші часу при перевірці знань [6]. Але є й певні недоліки, які полягають у наступному: якщо результати своєї роботи людина представляє тільки за допомогою фіксації номера відповіді, то ми не бачимо характеру ходу рішення, тобто розумова діяльність може бути тільки ймовірнісною. В даному випадку гарантії наявності у досліджуваного якісних знань немає. До недоліків тестів також належить можливість «вгадування», наприклад, тестове завдання містить тільки дві відповіді, одне з яких правильне, то половину відповідей на такі завдання можна вгадати. Крім того, до істотних недоліків тестування можна віднести й обмеженість матеріалу, який може бути достовірно перевірений цим методом, відсутність можливості перевірити ступінь самостійності. Крім вищезначеного, тестування не дає можливості формувати креативні та новаторські здібності, що саме в гандболі використовується постійно.

Зараз можна виділити чотири основні системи завдань у тестовій формі: ланцюгові, текстові, тематичні та ситуаційні. Як зазначає В.С. Аванесов [1], ситуаційні завдання – це педагогічно перероблені фрагменти діяльності фахівця. Вони розробляються для перевірки умінь випробовуваних діяти в практичних, екстремальних та інших ситуаціях. Ситуаційні завдання спрямовані на інтегративний контроль компетенцій, тому ми спиралися на широкі можливості застосування в навчально-тренувальному процесі інноваційних світлових тренажерів для спортивних ігор з урахуванням вимог освітньої психодіагностики (об'єктивного підходу), коли діагностика здійснюється на основі успішності виконання діяльності [12-14, 23]. При цьому, розроблена нами, професійно-педагогічна технологія являє собою комплексну інтегровану систему, спрямовану на засвоєння знань і набуття

професійних компетенцій. Крім того, запропонована інноваційна технологія повною мірою враховує специфіку інтелектуальної працездатності та структуру змагальної діяльності кваліфікованих гандболістів.

Застосування комп'ютерного тестування тактичного мислення висловлює технологічний підхід до процесу використання відеоматеріалу. Для спортивних ігор створено ряд методик, що забезпечують діагностику та контроль тактичного мислення гравців: гандболістів [18, 20, 22], баскетболістів – «BasketTest» [3], волейболістів – «Volleyball-Test» [2], регбістів – «Регбі – 13» [10]. Інноваційна технологія комп'ютерного тестування трактується як поєднання методу комплексного тестування, опрацювання відеоматеріалу та теоретичних занять. У нашому випадку це являє собою оптимальну інтеграцію методу проектів, комплексного методу, пошукового та інтерактивного методу, методу розвитку наочності [21], і спирається на евалюаційний, компетентнісний і формалізований підходи [8]. Завдяки отриманим даним, тренер отримує не просто дані тестів, з якими повинен сам розбиратися, а має можливість вносити корекції щодо тренувального плану. Завдяки цьому він не тільки знає, в якій формі знаходиться кожен гравець у даний момент, але й може застосувати це знання для ефективної підготовки команди до змагань, розкрити потенціал кожного члена команди.

У наших попередніх дослідженнях було зроблено спробу дослідити ефективність різних засобів і методів контролю психомоторики, які дозволять визначити основні напрями та способи підвищення психофізіологічних можливостей гандболістів високої кваліфікації [18-20, 24-26].

Практична значущість даної проблеми стала передумовою для проведення цього дослідження.

МЕТА, ЗАВДАННЯ, МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження – визначити і проаналізувати показники рівень теоретичних знань і тактичного мислення гандболістів високої кваліфікації.

У зв'язку з метою дослідження перед роботою були поставлені наступні завдання:

1. Оцінити рівень теоретичних знань гандболістів високої кваліфікації протягом змагального періоду річного макроциклу.
2. Оцінити рівень тактичного мислення гандболістів високої кваліфікації протягом змагального періоду річного макроциклу.

Для вирішення поставлених завдань у роботі були використані методи дослідження:

1. Аналіз та узагальнення літературних джерел з теми дослідження.
2. Комп'ютерне тестування рівня теоретичних знань гандболістів високої кваліфікації за допомогою комп'ютерної програми [14]. Тестування відбувалося за 150-бальною шкалою і визначалося 4 рівні (відмінний – більше 135 балів, добрий – від 82 до 130 балів, середній – від 41 до 81 балів і низький – нижче 40 балів).
3. Комп'ютерне тестування рівня тактичного мислення гандболістів високої кваліфікації за допомогою комп'ютерної програми [14]. Тестування відбувалося за 100 - бальною шкалою і визначалося 4 рівні (відмінний – більше 92 балів, добрий – від 62 до 92 балів, середній – від до 61 балів і низький – нижче 30 балів).

Учасниками експерименту були гандболісти команди суперліги Чемпіонату України «ЗТР».

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Технологія тестування інтелектуального мислення включала в себе блоки, з яких основними є: інформаційно-пізнавальний, операційно-діяльнісний та критеріально-оцінний. Акцент у тестуванні був зроблений на те, що засвоєння знань і вмінь у ході активного пошуку й самостійного вирішення проблеми відбувається більш міцно, ніж при традиційному

навчанні. Постановка проблеми за допомогою ситуаційних завдань, вирішення яких хоча і спирається на наявну базу знань, але в ній не міститься, викликає інтелектуальні труднощі гандболістів і цілеспрямований розумовий пошук. Це забезпечило підвищення продуктивності змагальної діяльності та формування у спортсменів професійних компетенцій і знань-трансформацій (рис.1).

Порівнюючи показники швидкості мислення, можна звернути увагу на те, що вони більш стабільні. Невелика відмінність протягом річного макроциклу пов'язана із більш швидким розпізнаванням змагальних ситуацій гандболістами високої кваліфікації, зважаючи на їх більший змагальний досвід, а також вищими психічними можливостями із вибору рішення.

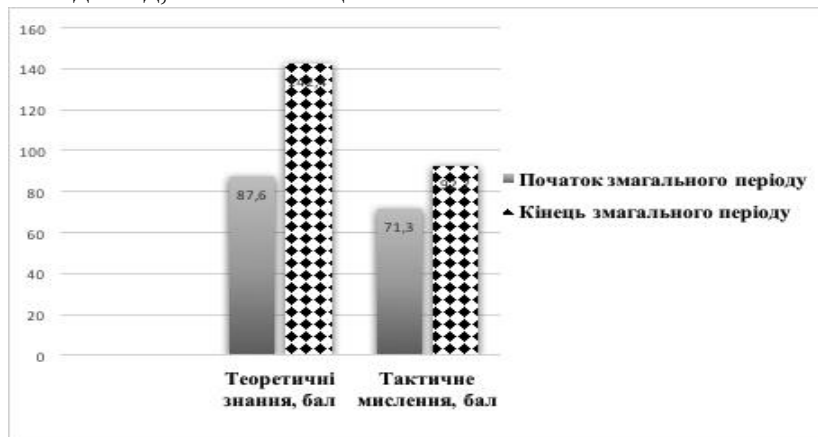

Рис.1. Динаміка показників рівня теоретичних знань і тактичного мислення гандболістів високої кваліфікації протягом змагального періоду річного макроциклу

При визначенні теоретичних знань висока точність відповідей на завдання інколи не співпадає із високою швидкістю і завдяки кумулятивному ефекту покращується в кінці змагального періоду річного макроциклу. За показниками теоретичних знань нами отримані такі результати. На початку змагального періоду в середньому по команді склали $87,6 \pm 4,8$ бали (рис.1, табл.1). В кінці дані достовірно покращились ($t_{\text{розр}}=2,43$; $P<0,05$) – $142,4 \pm 22,3$ бали. Абсолютний та відносний приріст протягом річного макроциклу зафіксовано на відмітці 54,8 бали та 62,56% відповідно.

У процесі спортивної діяльності в екстремальних умовах змагання діяльність гандболіста безпосередньо спрямована на вирішення конкретних техніко-тактичних завдань. Воно протікає невідривно від моторних дій і безпосереднього сприйняття наочних образів і явищ в умовах жорсткого ліміту часу, в процесі інтенсивних фізичних напружень, на тлі різноманітних переживань і з урахуванням ступеня ймовірності очікуваних подій. Безпосередньо під час матчу антиципація гандболіста ґрунтується не тільки на ймовірнісному прогнозуванні, але і на попереджувальних діях. При цьому особливе місце займають антиципуючі реакції, тобто дії, які випереджають початок дій або рухів суперника. Антиципуючі реакції, як випереджаюче відображення дійсності, можливі лише на основі сукупності психічних процесів. В одних випадках вони здійснюються на основі сприйняття рухомих об'єктів (польот м'яча, рухомі гравці і т.п.), в інших – на основі пам'яті, мислення (при перехопленні, дій в захисті і т.п.). Висока точність вирішення ігрових завдань з тактичного мислення притаманна гандболістам високої кваліфікації також в кінці змагального періоду річного макроциклу, оскільки позиційні тактичні схеми є основою тактичної підготовки команд Суперліги чемпіонату України. Підтверджуючи наукові дані, саме наявність ігрового досвіду необхідна для формування тактичного мислення [4,9,11]. Тому нами звернено увагу на психомоторну реалізацію тактичного завдання, саме у цій фазі велику роль відіграють сенсомоторна координація, швидкість і точність дій. Щодо результатів тактичного мислення, то дослідження показало також достовірне покращення ($t_{\text{розр}}=2,12$; $P < 0,05$) від $71,3 \pm 3,1$ бали до $92,7 \pm 9,6$ бали при абсолютному прирості у 21,4 бали і відносному прирості у 30,01 % (рис.1, табл.1).

Таблиця 1 – Динаміка показників рівня теоретичних знань і тактичного мислення гандболістів високої кваліфікації протягом змагального періоду річного макроциклу

Показники	Етапи змагального періоду		$t_{розр}$	Приріст показників	
	Початок	Кінець		Абсолютний, бал	Відносний, %
Теоретичні знання, бал	87,6 ± 4,8	142,4 ± 22,3	2,43 (P<0,05)	54,8	62,56
Тактичне мислення, бал	71,3 ± 3,1	92,7 ± 9,6	2,12 (P<0,05)	21,4	30,01

Для відповідних гандболу психофізіологічних реакцій, психологічного клімату в середині команди, високого ступеня оперативного мислення гравців, покращення внутрішньогрупових відносин між спортсменами ми пропонуємо наступні методи:

1. Формування зв'язок і ланок на підставі врахування ступеня сумісності спортсменів у розумової діяльності при оперативному вирішенні тактичних завдань.
2. Корекція відносин всередині команди на основі вивчення симпатій і антипатій гравців, взаємовідносин у команді, ролі лідерів і маргіналів, психологічного мікроклімату.
3. Спеціальні вправи, які спрямовані на підвищення швидкості і точності оперативного мислення.
4. Індивідуалізація навчально-тренувального процесу і управління командою під час гри на підставі знань про взаємини в команді і про особливості особистості кожного гравця.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз науково-методичної літератури показав, що для спортивних ігор створено ряд методик, які забезпечують діагностику та контроль тактичного мислення гравців. Хоча специфіка тренувально-змагальної діяльності для кожного виду спорту потребує урахування різного підходу під час створення тестових комп'ютерних програм.
2. За показниками теоретичних знань нами встановлено, що на початку змагального періоду в середньому по команді результати склали 87,6 ± 4,8 бали. В кінці дані достовірно покращились ($t_{розр}=2,43$; $P<0,05$) – 142,4 ± 22,3 бали. Абсолютний та відносний приріст протягом річного макроциклу зафіксовано на відмітці 54,8 бали та 62,56% відповідно.
3. За результатами показників тактичного мислення дослідження також показало достовірне покращення ($t_{розр}=2,12$; $P<0,05$) від 71,3 ± 3,1 бали до 92,7 ± 9,6 бали при абсолютному прирості у 21,4 бали і відносному прирості у 30,01% у кінці змагального періоду річного макроциклу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аванесов В.С. Форма тестовых заданий: учебное пособие / В.С. Аванесов. – М. : Центртестирования, 2005. – 156 с.
2. Артеменко Б.О., Методика контролю та удосконалення тактичного мислення волейболістів / Артеменко Б.О., Глазирін І.Д. // Теорія та методика фізичного виховання. – Харків : ОВС, 2013. – No 3. – С. 42–47. DOI: <http://dx.doi.org/10.17309/tmfv.2013.3.1025>
3. Базилевський А. Г. Основи формування тактичного мислення у нападі юних баскетболістів / А. Г.Базилевський, І. Д. Глазирін // Молода спортивна наука України. – 2011. – Вип. 15. – Том 1. – С. 11-15.
4. Бурлачук Л.Ф. Психодіагностика: учебник для вузов / Л.Ф. Бурлачук Психодіагностика: учебник для вузов. – СПб. : Питер, 2010. – 352 с.

5. Глазкова Н. В. Технично-тактичеська подготовка юних спортсменів игрових видів спорту з урахуванням їх психофізіологічеських особливостей: автореф. дисс... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика фізичського виховання, спортивної тренувальної і оздоровительної фізичської культури». – Малаховка, 2011. – 23 с.
6. Гостомыслов Л. Тестирование: плюсы и минусы / Л. Гостомыслов // Высшее образование в России. – 2001. – №3. – С. 152-155.
7. Ильин Е.П. Психология спорта / Е.П.Ильин // Монография. – СПб. : Питер, 2008. – 352 с.
8. Курамшин Ю. Ф. Методы формирования физической культуры личности / Ю.Ф. Курамшин // Теория и методика физической : Учебник / под ред. Ю.Ф. Курамшина. – 3-е изд. – М. : Советский спорт, 2007. – С. 58-59.
9. Методики психодиагностики в спорте: учеб.пособие / В.Л.Марищук, Ю.М.Блудов, В.А.Плахтиенко, Л.К.Серова. – 2-е изд., доп. и испр. – М.: Просвещение, 1990. – 256 с.
10. Подоляка О. Б. Навчальна комп'ютерна програма «регбі-13» для вдосконалення навчально-тренувального процесу в регбіліг. / О. Б. Подоляка, В. В. Пасько // Слобожанський науко-спортивний вісник, 2011. – № 4. – С. 163-168.
11. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты: учеб.пособие / Д.Я. Райгородский // М. : Бахрах-М, 2011. – С. 480.
12. Спосіб тестового оцінювання психофізичних якостей гандболістів (світловий тест – СвТ1) / Тищенко В.О. – № 201307964 ; заявл. 25.06.2013 ; опубл. 25.12.2013, Бюл. № 24.
13. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 60654. Комп'ютерна програма світлової платформи для відпрацювання точності кидків у гандболі (КПрСвПлТКГ) / Тищенко В.О., Приступа Є.Н. – № 61086 ; заявл. 18.05.2015 ; опубл. 16.07.2015.
14. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 63541. Комп'ютерна програма для оцінки тактичного мислення в гандболі / Тищенко В.О., Васильчук Г.М. – № 64052 ; заявл. 17.11.2015 ; опубл. 16.07.2015.
15. Соломатин С.А. Структура и особенности мотивации в спорте высших достижений / С.А. Соломатин // Психология в России и за рубежом: мат.межд. науч. конф., под общ.ред. Г.Д. Ахметовой. – СПб. : Реноме, 2011. – С. 89-93.
16. Спортивная психология : учебник для академического бакалавриата / под общ. ред. В. А. Родионова, А. В. Родионова, В. Г. Сивицкого. – М. : Издательство Юрайт, 2014. – 367 с.
17. Супрунович В. О. Формування та методика удосконалення тактичного мислення футболістів різного віку і статі : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.01 / В. О. Супрунович; Держ. НДІ фіз. культури і спорту. – К., 2013. – 19 с. – укр.
18. Тищенко В. О. Інноваційні тести визначення рівня психомоторики у спортивних іграх / В. О. Тищенко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – 2015. – Вип. 3(2). – С. 334-337.
19. Тищенко В.О. Моніторинг інтегральних психофізіологічних характеристик особистості гандболістів високої кваліфікації в системі педагогічного контролю / В.О. Тищенко. – Вісник Запорізького національного університету : збірник наук.праць. Фізичне виховання та спорт. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2016. – № 1. – С. 152-160.
20. Тищенко В.О. Обґрунтування інноваційних технологій дослідження психомоторики і психофізіологічних якостей гандболістів високої кваліфікації / В.О. Тищенко. – Вісник

Запорізького національного університету : збірник наук.праць. Фізичне виховання та спорт. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2015. – № 2. – С. 86-97.

21. Трайнев, В.А. Социально-психологические параметры в технологиях игрового обучения / В.А. Трайнев, И.В. Трайнев // Интенсивные педагогические игровые технологии в гуманитарном образовании (методология и практика): учебное пособие. – М. : Дашков и К, 2009. – С. 70-93.
22. Фролова Л. С. Методика діагностики спеціальних розумових здібностей гандболісток / Л. С. Фролова, І. Д. Глазирін // Теорія і методика фізичного виховання і спорту, 2008. – №1. – С. 109-113.
23. Цапенко В. Тактика игры в гандбол. Учебное пособие для преподавателей физического воспитания и студентов высших учебных заведений. / В.А. Цапенко, А.Е. Гусак, Е.Ю. Дорошенко. – Запорожье: ЗНУ, 2004. – 103 с.
24. Tyshchenko V. Control of general and special physical preparedness by qualified handballers / V. Tyshchenko, O.Popovich // Journal of Physical Education and Sport ® (JPES). – Vol 15. – issue 2. – Art 43. – 2015. – pp. 287-290. DOI:10.7752/jpes.2015.02043.
25. Tyshchenko V.A. Features of the training process of handball players of higher qualification between rounds in the competitive period / V.O. Tyshchenko. – Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports. – 2015. – vol.1. – pp. 73-77. doi:10.15561/18189172.2014.1214_
26. Tyshchenko V.O. Control over training process as the basis of successful realization of elite handball teams' training / V.O. Tyshchenko. – Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports. – 2015. – vol.6. – pp. 35-40. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.0606>

REFERENCES

1. Avanesov, B.C. Forma testovykh zadaniy: uchebnoye posobiye / B.C.Avanesov. – М. : Tsentrtestirovaniya, 2005. – 156 s.
2. Artemenko B.O., Metodika kontrolyu ta udoskonalennya taktichnogo mislennya voleybolistiv / Artemenko B.O., Glazirín Í.D. // Teoriya ta metodika fizichnogo vikhovannya. – Kharkiv : OVS, 2013. – No 3. – S. 42-47. DOI: <http://dx.doi.org/10.17309/tmfv.2013.3.1025>
3. Bazilevs'kiy A. G. Osnovi formuvannya taktichnogo mislennya u napadi yunikh basketbolistiv / A. G.Bazilevs'kiy, Í. D. Glazirín // Moloda sportivna nauka Ukraïni. – 2011. – Vip. 15. – tom 1. – S. 11-15.
4. Burlachuk L. F. Psikhodiagnostika: uchebnik dlya vuzov / L.F. Burlachuk Psikhodiagnostika: uchebnik dlya vuzov. – SPb.: Piter, 2010. – 352 s.
5. Glazkova N. V. Tekhniko-takticheskaya podgotovka yunikh sportmenov igrovyykh vidov sporta s uchotom ikh psikhofiziologicheskikh osobennostey: avtoref. diss... kand. ped. nauk: spets. 13.00.04 «Teoriya i metodika fizicheskogo vospitaniya, sportivnoy trenirovki i ozdorovitel'noy fizicheskoy kul'tury». – Malakhovka, 2011. – 23 s.
7. Gostomyslov L. Testirovaniye: plyusy i minusy / L. Gostomyslov // Vyssheye obrazovaniye v Rossii. – 2001. – №3. – S. 152-155.
8. П'ін Ye.P. Psikhologiya sporta / Ye.P.П'ін // Monografiya. – SPb. : «Piter», 2008 g. – 352 s.
9. Kuramshin Yu. F. Metody formirovaniya fizicheskoy kul'tury lichnosti / Yu.F. Kuramshin // Teoriya i metodika fizicheskoy : Uchebnik / pod red. Yu.F. Kuramshina. – 3-ye izd. –M. : Sovetskiy sport, 2007. – S. 58-59.
10. Metodiki psikhodiagnostiki v sporte: ucheb.posobiye / V.L.Marishchuk, Yu.M. Bludov, V.A. Plakhtiyenko, L.K. Serova. – 2-ye izd., dop. i ispr. – М. : Prosveshcheniye, 1990. – 256 s.

11. Podolyaka O. B. Navchal'na komp'yuterna programa «regbí-13» dlya vdoskonalennya navchal'no-trenaval'nogo protsesu v regbílig. / O. B. Podolyaka, V. V. Pas'ko // Slobozhans'kiy nauko-sportivniy visnik, 2011. – No4. – S. 163-168.
12. Raygorodskiy D.Ya. Prakticheskaya psikhodiagnostika. Metodiki i testy: ucheb.posobiye / D.Ya. Raygorodskiy // M. : Bakhrakh-M, 2011. – S. 480.
13. Sposib testovogo otsínyuvannya psikhofizichnikh yakostey gandbolístív (svítloviy test – SvT1) / Tishchenko V.O. – № 201307964 ; zayavl. 25.06.2013 ; opubl. 25.12.2013, Byul. № 24.
14. Svídostvo pro reêstratsiyu avtors'kogo prava na tvír № 60654. Komp'yuterna programa svítlovoi platformi dlya vídpratsiyuvannya tochností kidkív u gandbolí (KPrSvPITKG) / Tishchenko V.O., Pristupa Ê.N. – № 61086 ; zayavl. 18.05.2015 ; opubl. 16.07.2015.
15. Svídostvo pro reêstratsiyu avtors'kogo prava na tvír № 63541. Komp'yuterna programa dlya otsínki taktichnogo mislennya v gandbolí / Tishchenko V.O., Vasil'chuk G.M. – № 64052 ; zayavl. 17.11.2015 ; opubl. 16.07.2015.
16. Solomatin S.A. Struktura i osobennosti motivatsii v sporte vysshikh dostizheniy / S.A. Solomatin // Psikhologiya v Rossii i za rubezhom: mat.mezhd. nauch. konf., pod obshch.red. G.D. Akhmetovoy. – SPb. : Renome, 2011. – S. 89-93.
17. Sportivnaya psikhologiya : uchebnik dlya akademicheskogo bakalavriata / pod obshch. red. V. A. Rodionova, A. V. Rodionova, V. G. Sivitskogo. – M. : Izdatel'stvo Yurayt, 2014. – 367 s.
18. Suprunovich V. O. Formuvannya ta metodika udoskonalennya taktichnogo mislennya futbolístív ríznogo víku í statti : avtoref. dis. ... kand. nauk z fiz. vikhovannya í sportu : 24.00.01 / V. O. Suprunovich; Derzh. NDÍ fiz. kul'turi í sportu. – K., 2013. – 19 c. – ukp.
19. Tishchenko V. O. Ínnovatsíyní testi viznachennya rívnya psikhomotoriki u sportivnikh ígrakh / V. O. Tishchenko // Naukoviy chasopis NPU ímení M. P. Dragomanova. – Seríya 15 Naukovo-pedagogíchní problemi fízichnoí kul'turi (fízichna kul'tura í sport). – 2015. – Vip. 3(2). – S. 334-337.
20. Tishchenko V.O. Monítoring íntegral'nikh psikhofizíologíchnikh kharakteristik osobistostí gandbolístív visokoí kvalífikatsíí v sistemí pedagogíchnogo kontrolyu / V.O. Tishchenko. – Visnik Zaporíz'kogo natsíonal'nogo uníversitetu : zbírník nauk.prats'. Fízichne vikhovannya ta sport. – Zaporíz'zhzha : Zaporíz'kiy natsíonal'niy uníversitet, 2016. – № 1. – S. 112-120.
21. Tishchenko V.O. Obgruntuvannya ínnovatsíynikh tekhnologíy doslídzhennya psikhomotoriki í psikhofizíologíchnikh yakostey gandbolístív visokoí kvalífikatsíí / V.O. Tishchenko. – Visnik Zaporíz'kogo natsíonal'nogo uníversitetu : zbírník nauk.prats'. Fízichne vikhovannya ta sport. – Zaporíz'zhzha : Zaporíz'kiy natsíonal'niy uníversitet, 2015. – № 2. – S. 86-97.
22. Traynev, V.A. Sotsial'no-psikhologicheskiye parametry v tekhnologíyakh igrovogo obucheniya / V.A. Traynev, I.V. Traynev // Intensivnyye pedagogicheskiye igrovyye tekhnologii v gumanitarnom obrazovanii (metodologiya i praktika): uchebnoye posobiye. – M. : Dashkov i K, 2009. – S. 70-93.
23. Frolova L. S. Metodika díagnostiki spetsíal'nikh rozumovikh zdíbnostey gandbolístok. / L. S. Frolova, Í. D. Glazirín // Teoríya í metodika fízichnogo vikhovannya í sportu, 2008. – No1. – S. 109-113.
24. Tsapenko V. Taktika igry v gandbol. Uchebnoye posobiye dlya prepodavateley fízicheskogo vospitaniya i studentov vysshikh uchebnykh zavedeniy. / V.A. Tsapenko, A.Ye. Gusak, Ye.Yu. Doroshenko. – Zaporozh'ye: ZNU, 2004. – 103 s.

25. Tyshchenko V. Control of general and special physical preparedness by qualified handballers / V. Tyshchenko, O. Popovich // Journal of Physical Education and Sport ® (JPES). – Vol 15. – issue 2. – Art 43. – 2015. – pp. 287-290. DOI:10.7752/jpes.2015.02043.
26. Tyshchenko V.A. Features of the training process of handball players of higher qualification between rounds in the competitive period / V.O. Tyshchenko. – Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports. – 2015. – vol.1. – pp. 73-77. doi:10.15561/18189172.2014.1214.
27. Tyshchenko V.O. Control over training process as the basis of successful realization of elite handball teams' training / V.O. Tyshchenko. – Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports. – 2015. – vol.6. – pp. 35-40. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.0606>

УДК 796.322:005.336.5:005.584

КОНЦЕПЦІЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ КОМАНД ВИСОКОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ В ГАНДБОЛІ

Тищенко В.О.

69600, Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна
handball.survey@gmail.com

Обґрунтовано, що комплексний контроль дозволяє забезпечити життєвість індивідуального підходу в спорті. Визначено пріоритетні методи і засоби комплексного контролю команд високої кваліфікації в гандболі. Проаналізовано чинники, що сприяють якісному взаємозв'язку складових компонентів системи контролю. Виявлено, що зміни, які відбуваються в теорії та методиці підготовки спортсменів вищих досягнень, зокрема гандболістів високої кваліфікації, загострили суперечності між потребою в нових підходах до системи комплексного контролю, кроками в цьому напрямі і наявністю певної кризи в цій сфері. Показано, що науковою основою комплексного контролю повинні виступати концептуальні положення, розроблені у таких напрямках: контроль у процесі багаторічної підготовки і змагальної діяльності спортсменів в олімпійському спорті; реалізація функціональних резервів, керування тренувальними навантаженнями і вдосконалення техніко-тактичних дій. Розроблено концепцію комплексного контролю, метою якої є окреслення пріоритетів системи комплексного контролю, обґрунтування принципів, вибору шляхів удосконалення засобів та методів оцінки стану спортсменів. А провідною управлінською функцією – зворотний зв'язок, без якої діяльність будь-якої системи не може бути ефективною. Доведено, що реалізація системи комплексного контролю на практиці знижує несприятливий вплив граничних тренувальних і змагальних навантажень, вузької спеціалізації і комерціалізації сучасного спорту. Без об'єктивної інформації про різнобічну підготовленість спортсменів неможливе управління тренувальним процесом, яке є основним фактором подальшого зростання спортивних досягнень. У результаті дослідження представлено модель концепції системи контролю команд високої кваліфікації у гандболі, її складові.

Ключові слова: гандбол, концепція, контроль, система, корекція.

КОНЦЕПЦИЯ СИСТЕМЫ КОНТРОЛЯ КОМАНД ВЫСОКОЙ КВАЛИФИКАЦИИ В ГАНДБОЛЕ

Тищенко В.А.

*69600, Запорожский национальный университет,
ул.Жуковского,66, г.Запорожье, Украина*
handball.survey@gmail.com

Подано, что комплексный контроль позволяет обеспечить жизнённость индивидуального подхода в спорте. Определены приоритетные методы и средства комплексного контроля команд высокой квалификации в гандболе. Проанализированы факторы, способствующие качественной взаимосвязи составляющих компонентов системы контроля. Вывявлено, что изменения, происходящие в теории и методике подготовки спортсменов высших достижений, в частности гандболистов высокой квалификации, обострили противоречия между